

1. ความเป็นมาของโครงการโดยสรุป

ปัจจุบันมีประชากรชาวเขาหลายเผ่า ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยประมาณ 457,000 คน ใน 4,480 หมู่บ้าน ภูมิภาคที่มีจำนวนประชากรชาวเขามากที่สุดได้แก่ภาคเหนือ ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่, เชียงราย, แม่ฮ่องสอน, น่าน, ตากและจังหวัดใกล้เคียงอื่นๆ ที่เป็นภูเขาสูง ชาวเขาทั้งหมดนี้เมื่อแยกออกเป็นเผ่าหรือชาติพันธุ์แล้ว พบว่า เผ่ากระเหรี่ยง เป็นเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุดเกินกว่าครึ่งหนึ่งคือ 235,622 คน (51.54%) ที่รองลงไปได้แก่ เผ่าม้งหรือแม้ว (13.87%) มูเซอ (8.44%), เย้า (7.16%), อีเก้อ (5.13%), ลีซอ (4.47%) และเผ่าอื่นๆ เช่น ถิ่น, ลัวะ และขมุ (9.93%) เป็นต้น

ชาวเขาเหล่านี้อาศัยอยู่บนที่สูงที่เป็นป่าสงวน ตามแนวเขาที่ติดต่อกับชายแดนระหว่างจังหวัดที่กล่าวข้างต้น โดยมากจะมีอาชีพในทางเกษตรกรรมโดยเฉพาะการปลูกข้าวไร่ (เว้นแต่บางพวกที่อยู่ในพื้นที่ราบที่ปลูกข้าวนาข้าว) มีลักษณะการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอยและมีการเคลื่อนที่ย้ายไปเรื่อยๆ มีการโค่นต้นไม้ถางป่าเพื่อทำการเพาะปลูกเป็นการทำลายป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ ชาวเขาเหล่านี้บางพวกเช่น แม้ว, มูเซอและอีเก้อ ที่อยู่ในที่สูงเกินกว่า 1,000 เมตรขึ้นไปนิยมปลูกฝิ่นมากเพราะเป็นอาชีพที่ทำให้เกิดรายได้สูง เมื่อเปรียบเทียบกับ การปลูกพืชชนิดอื่นๆ นับว่า เป็นการก่อให้เกิดปัญหาในทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่ประเทศมาก

โครงการพัฒนาที่สูง ไทย-นอร์เว เป็นโครงการที่ได้รับการช่วยเหลือจากองค์การ Norwegian Church Aid (NCA) ประเทศนอร์เว และกองทุนควบคุมยาเสพติดขององค์การสหประชาชาติ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นผู้ประสานงาน ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการทำไร่เลื่อนลอย การปลูกฝิ่นและการทำลายป่า จึงได้ร่วมกับกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทยในฐานะผู้บริหารโครงการ ทำการวางแผนโครงการพัฒนาชาวเขาในเขตพื้นที่ปลูกฝิ่นใน 4 จังหวัด 5 อำเภอ ทำการแบ่งเขตพื้นที่ปฏิบัติการออกเป็น 3 เขต คือเขตห้วยมะนาว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เขตม่อนยะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ และ เขตแม่ส้าน-ผางแดง ซึ่งครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา และอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย เมื่อรวมพื้นที่ในเขตปฏิบัติการของโครงการพัฒนาที่สูงไทย - นอร์เวทั้งสิ้น จะมีประชากรที่อยู่ภายใต้แผนพัฒนาจำนวน 7,288 คนใน 1,146 หลังคาเรือน 43 หมู่บ้าน 7 ตำบล 5 อำเภอ ใน 4 จังหวัดดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นโครงการพัฒนายาว 5 ปี โดยเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม 2528 ถึงเดือนธันวาคม 2532 เป้าหมายหลักของโครงการนี้ได้แก่ การลดพื้นที่การปลูกฝิ่นและส่งเสริมการพัฒนาด้านต่างๆ เพื่อให้ชาวเขามีฐานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้นคือ มีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอ ลดการพึ่งพาฝิ่นในฐานะพืชเศรษฐกิจยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวเขาให้ดีขึ้นและเพื่อสนับสนุนส่งเสริม ให้มีความคิดริเริ่มในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาตนเอง ทั้งนี้การดำเนินงานของโครงการได้มีการวางแผนร่วมกับหน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัดที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแผนงานพัฒนาในระดับจังหวัดของรัฐบาลในระยะยาวต่อไป

นอกจากวัตถุประสงค์หลักดังกล่าวข้างต้นแล้ว โครงการฯ ยังได้กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะในการดำเนินงานไว้อีก 7 ประการ คือ

1. เพื่อเพิ่มปริมาณอาหารและสัตว์เลี้ยงให้เพียงพอแก่การบริโภค และปรับปรุงการเกษตรเพื่อการยังชีพ ทั้งนี้ โดยเน้นในเรื่องการปลูกข้าวในพื้นที่สูง ให้ผสมผสานไปกับมาตรการในเรื่องการอนุรักษ์ที่ดินและมาตรการในการป้องกัน มิให้เกิดการชะล้างพังทลายของดิน

2. เพื่อช่วยเหลือให้ประชากรชาวเขาในเขตพื้นที่โครงการฯ ได้ปลูกพืชอื่นๆ ทดแทนฝิ่น
3. เพื่อช่วยเหลือให้ประชากรชาวเขาในเขตพื้นที่โครงการฯ ได้ใช้บริการของรัฐที่มีอยู่ให้มากที่สุดและมีการปรับปรุงในเรื่องสาธารณูปโภคและบริการต่างๆ จนถึงระดับที่ต้องการ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโครงการฯ
4. เพื่อสนับสนุนความคิดริเริ่มในท้องถิ่น ในการพัฒนาตนเอง และการปรับปรุงสภาพสังคม และเศรษฐกิจ ในเขตพื้นที่โครงการฯ
5. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบ ตลอดจนให้การฝึกอบรมชาวบ้านอีกด้วย
6. ยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ ทางด้านสุขภาพอนามัยของชาวเขา โดยจัดให้มีบริการสาธารณสุขขั้นมูลฐานและสุขภาพบาล
7. ให้ชาวเขาสามารถจำหน่ายผลผลิตที่ได้รับการส่งเสริม โดยจัดให้มีระบบและการจัดการด้านตลาดที่เหมาะสม

โครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว ได้เข้าดำเนินการช่วยเหลือและแก้ไขสภาพปัญหาต่างๆ ของชาวเขาในเขตพื้นที่ 3 เขต ซึ่งเป็นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 700 เมตรขึ้นไป และเป็นพื้นที่ที่หน่วยงานหลักของรัฐบาลไม่สามารถขึ้นไปพัฒนาได้ เว้นแต่โครงการของกรมประชาสงเคราะห์เท่านั้น เนื่องจากชาวเขาส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ทำการปลูกฝิ่นเป็นอาชีพหลัก มีอัตราการรู้หนังสือในระดับต่ำแต่มีอัตราการเกิดสูง เป็นต้น กิจกรรมของโครงการฯ ที่เข้าไปให้ความสนับสนุนส่งเสริม จึงแบ่งลักษณะงานพัฒนาออกเป็น 2 ด้าน คือ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจได้แก่ การส่งเสริมด้านการเกษตร เช่น การส่งเสริมปลูกพืชอาหาร พืชเศรษฐกิจระยะสั้น พืชเศรษฐกิจระยะยาว การปลูกป่า ปศุสัตว์ การตลาด เป็นต้น กับการพัฒนาในด้านสังคม ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาชุมชน ในขณะเดียวกันก็ได้ร่วมมือและสนับสนุนหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐที่เข้าดำเนินงานในด้านต่างๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้นอีก เช่น การศึกษา การปกครองและการปรับปรุงเส้นทางคมนาคม ระหว่างหมู่บ้าน เป็นต้น

ในการปฏิบัติงานของโครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เวนั้น ในด้านการประสานงานและกำหนดนโยบาย จะมีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และคณะกรรมการผู้บริหารและประสานงานเป็นผู้รับผิดชอบ ส่วน การจัดการการวางแผนการติดตามและการประเมินผล จะมอบให้หน่วยงานด้านอำนวยการในการดำเนินงานของโครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว จังหวัดเชียงใหม่ และคณะกรรมการที่ปรึกษาของโครงการเป็นผู้รับผิดชอบ โดยจะเข้าไปร่วมปฏิบัติงานในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ภายใต้การส่งเสริมและดูแลของคณะกรรมการชาวเขาส่วนจังหวัด และหน่วยงานด้านส่งเสริมค้ำงานสนามของโครงการฯ กับหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ รวมทั้งสภาตำบลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาและการปฏิบัติตามแผนในระดับ ตำบล/หมู่บ้านต่อประชาชนในกลุ่มเป้าหมาย

รูปแบบการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว มีดังนี้

- ในเขตพื้นที่หนึ่งเขตจะมีสถานีหลักอยู่ 2 สถานี มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ประจำร่วมกับเจ้าหน้าที่นิเทศงานสนามประจำเขตพื้นที่
- ในสถานีส่งเสริมการเกษตรแต่ละสถานีจะมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมทำหน้าที่เป็นหัวหน้าสถานี 1 คน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมคนอื่น ๆ จะแบ่งงานรับผิดชอบในหมู่บ้านออกเป็นคนละ 2-3 หมู่บ้าน
- ในแต่ละหมู่บ้าน หรือหย่อมบ้านของโครงการ จะแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มประมาณ 1-6 กลุ่มๆ ละ 6-15 หลังคาเรือนตามความมากน้อยของประชากร

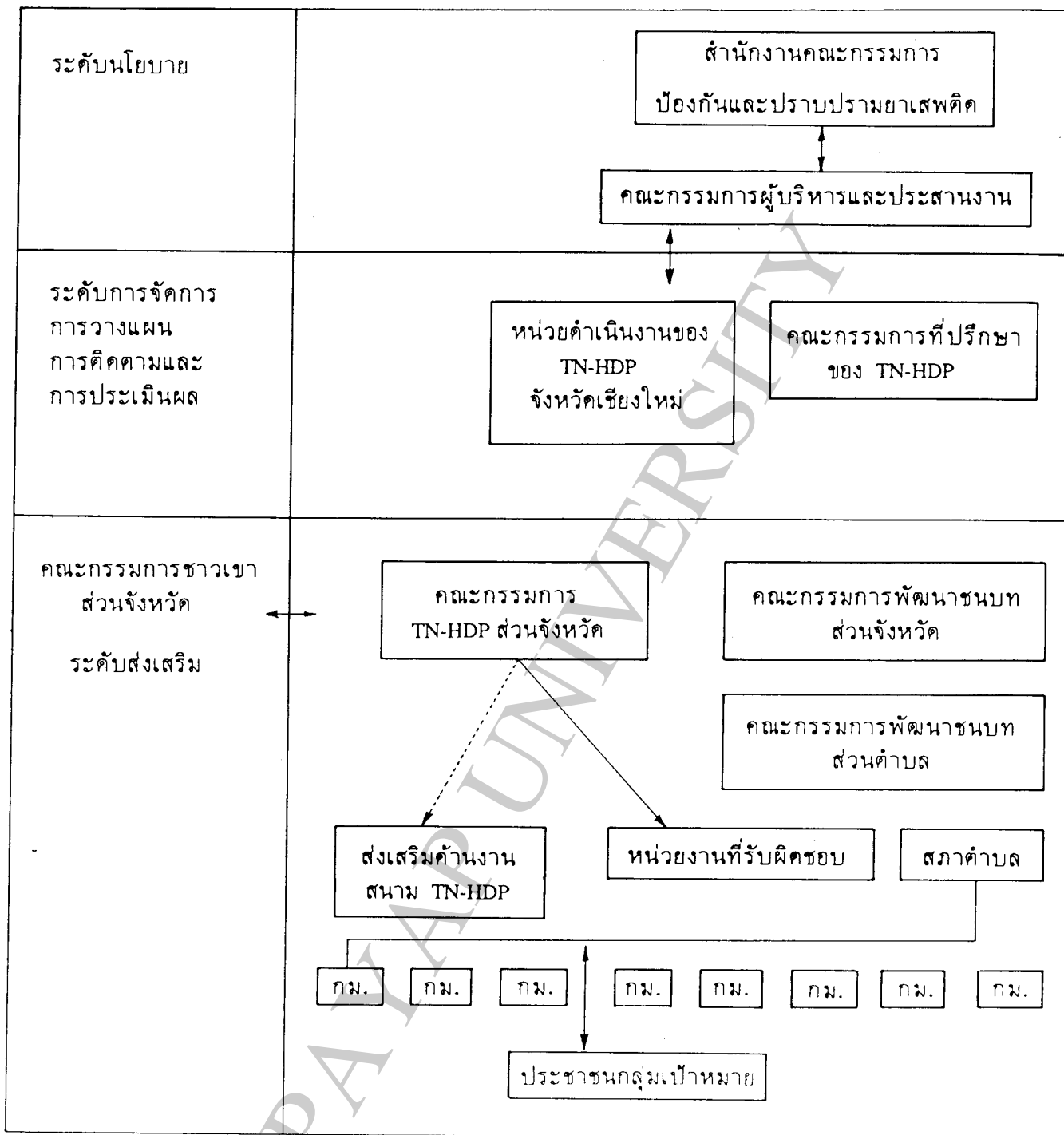
แต่ละหมู่บ้านที่แบ่งเป็นกลุ่มๆ นี้จะมีคณะกรรมการหมู่บ้าน(กม.) ซึ่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านที่ทางราชการตั้งไว้ (ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน, เลขานุการ, และกรรมการอื่นๆ) หรือถ้าไม่มีทางโครงการฯ ก็จะให้ชาวบ้านคัดเลือกกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง เป็นกรรมการกลางของหมู่บ้าน โดยคัดเลือกจากสมาชิกของกลุ่ม ต่างๆ ที่ได้แบ่งไว้

คณะกรรมการหมู่บ้านจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสมาชิกในด้านต่างๆ เช่น งานของสภาตำบล การประชุม การตั้งกฎและระเบียบในการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นสื่อกลางในการพัฒนาร่วมกับทางโครงการฯ

งานส่งเสริมทุกอย่างโครงการฯ จะทำกับกลุ่มชาวเขา ซึ่งกลุ่มชาวเขาจะสำรวจความต้องการของพวกตนแล้วเสนอ คณะกรรมการหมู่บ้านๆ ก็จะเป็นผู้ตัดสินใจขอรับการสนับสนุนปัจจัยต่างๆ จากโครงการฯ โดยมีเงื่อนไขตามที่กำหนดให้ชาวเขาปฏิบัติ เช่น การเรียกคืนคอกเบี้ย เป็นสิ่งของหรือพืชพันธุ์ที่ลงทุนเพื่อเป็นกองทุนต่อไป

ในรอบปี พ.ศ.2528 ที่ผ่านมาโครงการฯ ได้จัดทำแผนดำเนินงานในเขตพื้นที่ต่างๆ โดยแบ่งออกเป็นแผนงานหลักรวม 10 แผน คือด้านการเกษตร การศึกษา การสาธารณสุข ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน การสนับสนุนส่งเสริมการตลาด การฝึกอบรมเผยแพร่ด้านสินเชื่อ แผนงานติดตามและประเมินผลและกิจกรรมอำนวยความสะดวก ในงบประมาณในการดำเนินงานทั้งสิ้น 23,623,095.50 บาท(รายละเอียดปรากฏในแผนดำเนินงานและงบประมาณโครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว ประจำปี 2528)

รูปแบบการปฏิบัติงานของโครงการ

กม.
TN-HDP

หน้าที่แนะนำและ/หรือประสานงาน
คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน
โครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว

2. การศึกษาทัศนคติของชาวเขาที่มีต่อโครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว

2.1 ความสำคัญของการศึกษา จากความเป็นมาของโครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว และวิธีดำเนินงาน ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าโครงการฯ ได้ทุ่มเทกำลังคนและงบประมาณ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อพัฒนาชาวเขาที่อยู่ในเขตพื้นที่ทั้ง 3 อย่างมากมาย ผลการดำเนินงานดังกล่าวปรากฏว่า บางพื้นที่หรือบางสถานีได้รับความร่วมมือจากชาวเขาเป็นอย่างดี มีการลดพื้นที่การปลูกฝิ่นและนำเอาพืชทดแทนที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้แนะนำไปปลูกแทน นอกจากนั้น ชาวเขายังได้เข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ในการจัดทำกิจกรรมต่างๆ จนสามารถพัฒนาตนเองทำให้เกิดรายได้ และมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่บางพื้นที่หรือบางหมู่บ้าน ก็ยังคงอยู่ในสภาพเดิมที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรือให้ความร่วมมือน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความยากจน การศึกษาต่ำ ความเฉื่อยชาไม่กระตือรือร้น และโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ

โครงการฯ ได้ตระหนักในผลที่ได้รับเมื่อดำเนินการสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือแก่ชาวเขาเหล่านั้นมาแล้วระยะหนึ่ง ตลอดจนผลที่จะตามมาในระยะต่อไป ดังนั้นเพื่อเป็นการปรับปรุงการดำเนินงานต่อไปในอนาคต จึงเห็นสมควรที่จะมีการศึกษาถึงทัศนคติของชาวเขาในเขตพื้นที่ทุกแห่งที่มีต่อโครงการพัฒนาทั้งหลาย ทั้งนี้ได้พิจารณาเห็นว่า ในกระบวนการพัฒนานั้น ทัศนคติเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิด ทำที่ และการตอบสนองต่อกิจกรรมของโครงการฯ มีความสอดคล้องตรงกับความต้องการของชาวเขาในพื้นที่นั้นๆ จริงหรือไม่และมีการยอมรับร่วมมือหรือปฏิกิริยาในทางลบไม่เห็นด้วยอย่างไรบ้าง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ อาจทำให้การดำเนินงานของโครงการฯ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หรือมีปัญหา อุปสรรคได้ นอกจากนี้การศึกษาครั้งนี้ยังถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลของโครงการในรอบปีที่ผ่านม่อีกด้วย จึงทำให้ได้รับทราบข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นและจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแผนงานการดำเนินงานในปีต่อไป

ในขณะเดียวกันก็ได้พิจารณาเห็นว่า ถ้าหากจะศึกษาเฉพาะชาวเขาผู้ได้รับการช่วยเหลือจากโครงการฯ เท่านั้นยังไม่เป็นการเพียงพอเพราะเป็นการวัดความรู้สึกของผู้รับบริการแต่เพียงฝ่ายเดียว จึงน่าที่จะทำการศึกษาถึงทัศนคติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่โครงการฯ ได้จ้างไว้ ในฐานะที่เป็นผู้นำหรือเป็นตัวแทนของโครงการฯ ที่เข้าไปปฏิบัติงานในหมู่บ้านเหล่านี้ ว่าเขามีความคิดอย่างไรต่อโครงการพัฒนาหรือความคิดเห็นที่มีต่อชาวเขา ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ประสบอยู่ในขณะที่เข้าไปทำงาน ข้อมูลและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่โครงการฯ เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารโครงการฯ ต่อไปในอนาคต

2.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.2.1 เพื่อศึกษาทัศนคติของชาวเขาและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ ของโครงการฯ ในเขตพื้นที่ที่มีต่อการดำเนินงานพัฒนากิจกรรมต่างๆ ของโครงการฯ

2.2.2 เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน

2.2.3 เพื่อหาแนวทางและรูปแบบในการปรับปรุงแผนการดำเนินงานประจำปีในโอกาสต่อไป

2.3 กำจำกัดความและนิยามศัพท์เฉพาะ

TN-HDP	หมายถึง "Thai Norwegian Church Aid Highland Development Project" เรียกชื่อเป็นทางการภาษาไทยว่า "โครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว"
ชาวเขา	หมายถึงชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่โครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว ได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ เผ่าเย้า ลีซอ กะเหรี่ยง แม้ว เป็นต้น
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ	หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชุมชน ที่โครงการฯ จ้างโดยตรง เพื่อปฏิบัติงานของโครงการฯ

ทัศนคติ	หมายถึง ความรู้สึกของชาวเขาเผ่าต่างๆที่มีต่อกิจกรรมทั้งหลายที่โครงการ TN-HDP ได้ให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งความรู้สึกที่มีต่อเจ้าหน้าที่ TN-HDP
กิจกรรม	หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่โครงการฯ เข้าไปให้ความสนับสนุนส่งเสริม แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ (เช่น การส่งเสริม การเกษตร การปลูกป่า การปศุสัตว์ ฯลฯ) กับกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม (เช่น การเข้าร่วมสนับสนุนหน่วยงานอื่นของรัฐบาลด้านการศึกษา อนามัย การปกครอง การคมนาคม และพัฒนาชุมชน ฯลฯ)
เขตพื้นที่	หมายถึงเขตพื้นที่ดำเนินการของโครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เวมี 3 เขตพื้นที่ คือ ห้วยมะนาว ม่อนยะ และแม่ส้าน-ผาแดง
สถานี	หมายถึง สถานีส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชุมชน ของโครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ต่างๆ โดยมีหัวหน้าสถานีเป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนาหมู่บ้านต่างๆ
ประชากรตัวอย่าง	หมายถึง ชาวเขา ชาวบ้าน เกษตรกร เกษตรกรชาวเขา และผู้ถูกสัมภาษณ์ ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นประชากรตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

2.4 ขอบเขตของการวิจัย ในการศึกษาค้างนี้แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

2.4.1 ศึกษากิจกรรมที่เป็นการพัฒนาต่างๆ ของโครงการ TN-HDP โดยแบ่งออกตามลักษณะของการพัฒนาออกเป็น 2 ประเภทคือ

-การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เป็นการส่งเสริมการเกษตรที่ประกอบด้วยโครงการพัฒนาต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นการส่งเสริม ให้มีอาชีพเป็นปึกแผ่นในด้านการเกษตร เช่น การส่งเสริมการปลูกพืชอาหาร พืชเศรษฐกิจระยะสั้น พืชเศรษฐกิจ ระยะยาว การตลาด เป็นต้น

-การพัฒนาด้านสังคม เป็นการศึกษาดังกล่าวและลักษณะกิจกรรมทางด้านสังคมที่สำคัญๆ ที่มีอยู่ เช่น การศึกษา สาธารณสุข การปกครอง การปรับปรุงเส้นทางคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และการพัฒนาชุมชน

2.4.2 การศึกษาทัศนคติของชาวเขาที่มีต่อกิจกรรมดังกล่าวในข้อ 1 ข้างต้นเป็นการศึกษาที่เป็นผลเนื่องมาจากโครงการพัฒนาโดยตรง เช่น

-ทัศนคติของชาวเขาที่มีต่อกิจกรรมต่างๆว่ามี การรับรู้ (Awareness) มีการยอมรับ (Acceptance) หรือไม่ยอมรับ (Non Acceptance) อย่างไร

-ทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่และวิธีดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ อันจะนำไปสู่การยอมรับ หรือไม่ยอมรับ

-ทัศนคติที่มีต่อโครงการ โดยแยกเป็นสิ่งที่สืบเนื่องมาจากโครงการทำงานและความรู้สึกต่อการพัฒนาในชุมชนโดยส่วนรวม ได้แก่ การเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ (Participation) ความคิดริเริ่ม (Initiative) และการช่วยตนเอง (Self-Help) ซึ่งเป็นที่มาของการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้าน

2.4.3 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนวิธีการแก้ไขว่า ในความเห็นของชาวเขาเห็นว่าโครงการต่างๆ ที่ทาง TN-HDP ให้ความช่วยเหลือนั้น มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นของชาวเขา

2.4.4 การศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการฯ ที่ประจำสถานีต่างๆ ที่มีต่อโครงการ TN-HDP และต่อชาวเขาในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ

3. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

จากการศึกษา ทักษะคติของชาวเขาที่มีต่อการดำเนินงานพัฒนากิจกรรมต่างๆ ของโครงการพัฒนาที่สูง ไทย-นอร์เว ครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานดังกล่าว และจะได้นำปัญหาอุปสรรคเหล่านั้นมาปรับปรุง แก้ไขแผนงานของโครงการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชาวเขาอย่างแท้จริง และเป็นไปตามเป้าหมายหลักของโครงการในการลดพื้นที่การปลูกฝิ่น ส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

4. สภาพพื้นที่และลักษณะทั่วไปโดยสังเขป

4.1 เขตห้วยมะนาว ลักษณะเป็นพื้นที่สูงประกอบด้วยป่าไม้ ต้นน้ำ และเทือกเขาสูง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอจอมทอง ติดต่อกับเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ มีเนื้อที่ประมาณ 85 ตารางกิโลเมตร หรือ 53,125 ไร่ ตั้งอยู่ในเขตตำบลของอำเภอจอมทองคือ ตำบลแม่สอยหมู่ที่ 2 (หนึ่งหอย่อมบ้าน) ตำบลคอนแก้วหมู่ที่ 4 (7 หอย่อมบ้าน) หมู่ที่ 5 (2 หอย่อมบ้าน) และตำบลบ้านหลวงหมู่ที่ 5 (5 หอย่อมบ้าน) ชาวเขาที่อาศัยในเขตพื้นที่นี้ส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยงสะกอ มีชาวเขาเผ่าม้งอยู่บ้างเพียงหอย่อมบ้านเดียวเท่านั้น (หอย่อมบ้านเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ของชาวเขามีจำนวนบ้านระหว่าง 10-50 หลังคาเรือน หอย่อมบ้านหลายๆ หอย่อม รวมกันจะเป็นหนึ่งหมู่บ้านของทางราชการ)

การเดินทางในพื้นที่ห้วยมะนาวที่สะดวกที่สุดคือ เส้นทางแยกจากทางหลวงแผ่นดินสายจอมทอง-ฮอด ซึ่งห่างจากที่ว่าการอำเภอไป 9 กิโลเมตรจะเป็นทางแยกเข้าไปสู่บ้านแม่ว้าปากกล้วย ต่อเข้าไปตำบลคอนแก้ว แล้วจึงแยกไปยังหมู่บ้านต่างๆ ในพื้นที่ซึ่งเป็นถนนในลำลอง เดินทางได้สะดวกเฉพาะฤดูแล้งเท่านั้น

ในพื้นที่ห้วยมะนาวมีจำนวนหมู่บ้าน(หอย่อม) 15 บ้าน ประชากร 2,353 คนในจำนวน 421 หลังคาเรือน มีการศึกษาคำมากส่วนใหญ่มักรู้หนังสือ สุขภาพอนามัยยังไม่ดีและมีการคิดยาเสพติด (ฝิ่น) เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านส่วนใหญ่ นับถือผี วิญญาณ มีความเชื่อในระบบประเพณีของเผ่าอย่างเคร่งครัด มีบางส่วนที่นับถือศาสนาพุทธและคริสต์ แต่ไม่ปรากฏว่า มีความขัดแย้งระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาต่างกัน การติดต่อสื่อสารใช้ภาษากะเหรี่ยง แต่มีจำนวนไม่น้อยโดยเฉพาะผู้ชายสามารถพูดคำเมืองได้ ชาวเขาบางส่วนยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนเองอยู่มาก มีบางส่วนที่ยังไม่มีหลักฐาน ทะเบียนราษฎร การติดต่อกับหน่วยราชการมักไม่ได้รับความสะดวก

ชาวเขาส่วนมากมีรายได้ค้ามีอาชีพทางการเกษตร แต่เนื่องจากมีเนื้อที่ดินทำกินจำกัดและผลผลิตต่ำ จึงทำให้มีการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อบุกเบิกทำไร่ข้าวและไร่ฝิ่นทำให้เป็นปัญหาต่อบ้านเมืองเป็นอย่างมาก

4.2 เขตห้วยมะนาว ลักษณะสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง มีที่ราบอยู่บางบริเวณริมฝั่งของลำห้วยป่าเกี้ยวและลำห้วยน้ำจาง ตั้งอยู่ในตำบลคอนแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอแม่แตงทางทิศเหนือ อำเภอสันป่าตองทางทิศใต้ อำเภอแม่ริมทิศตะวันออก และอำเภอแม่แจ่มทางทิศตะวันตก เนื่องจากเป็นภูเขาสูงจึงทำให้มีอากาศหนาวยาวนานกว่าพื้นที่อื่นๆคือตั้งแต่เดือนตุลาคม-มีนาคม ในหน้าฝนถึงแม้จะมีฝนตกมาก แต่ก็ไม่มีการใช้ประโยชน์ได้เท่าที่ควร เพราะลักษณะพื้นดินไม่สามารถอุ้มน้ำฝนได้ และไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำ ในฤดูแล้งปรากฏว่า แห้งแล้งมาก

ที่ดินทำกินที่อุดมสมบูรณ์มีน้อย ไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีพื้นที่เพาะปลูกจริงๆ ประมาณ 3,512 ไร่ เป็นพื้นที่ปลูกข้าวนาตามริมฝั่งลำห้วย 1,812 ไร่และเป็นพื้นที่เพาะปลูกบนพื้นที่สูงประมาณ 1,700 ไร่ นอกจากนี้บางส่วนเป็นแหล่งแร่ดีบุกซึ่งมีองค์การอุตสาหกรรมเหมืองแร่และบริษัทเอกชนดำเนินการอยู่

ประชากรในพื้นที่ที่อยู่ในหมู่บ้าน (หอย่อมบ้าน) ต่างๆ 20 หมู่บ้าน รวม 3,693 คน ใน 542 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่มีการศึกษาคำโดยเฉลี่ยแล้วประมาณ 37.8% ที่ได้รับการศึกษาและสามารถอ่านออกเขียนได้ในด้านการบริการสาธารณสุขปรากฏว่า ยังไม่ทั่วถึง มีประชาชนชาวเขาจำนวนมากที่มีปัญหาใน

การเจ็บป่วย การคมนาคมภายในพื้นที่เป็นถนนลูกรังลาดลง เชื่อมระหว่างหมู่บ้าน แต่มีปัญหามากในฤดูฝนบางครั้งไม่อาจ จะสัญจรไปมาได้

สภาพทางเศรษฐกิจทั่วไป ประชาชนยังยากจนมีพื้นที่ทำนาค่าประมาณ 1,825 ไร่ ได้ผลผลิตโดยเฉลี่ย 35 ตันต่อไร่ ข้าวไร่ 1,109 ไร่ ผลผลิตคั่วมาประมาณ 15 ตันต่อไร่ พืชอื่นๆ มีบ้างแต่น้อย นอกจากนี้ยังมีรายได้จากการรับจ้าง การเลี้ยงสัตว์ การปลูกไร่ฝิ่นยังมีอยู่เพราะเป็นอาชีพที่ทำรายได้ดีกว่าปลูกพืชอื่นๆ รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง 11,909 บาท และ 28,843 บาทของเผ่ามั่ว

4.3 เขตแม่ส้าน-ผะแดง

เป็นพื้นที่ตั้งอยู่ระหว่างเขตรอยต่อ 3 จังหวัดคือ ลำปาง พะเยา และเชียงราย มีเนื้อที่ประมาณ 43,125 ไร่ หรือ 69 ตารางกิโลเมตร ทิศเหนืออยู่ในเขตอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย 16 ตารางกิโลเมตร ทิศตะวันออกอยู่ในเขตอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา 21 ตารางกิโลเมตร และทิศตะวันตกและทิศใต้อยู่ในเขตอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง 22 ตารางกิโลเมตร มีหย่อมบ้านทั้งสิ้น 8 บ้าน

สภาพภูมิประเทศทั่วไปเป็นเทือกเขาหินปูน มีแนวสันเขาเป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่าง 3 จังหวัด ดังกล่าวและตั้งอยู่ในระดับความสูงประมาณ 800-1,200 เมตร สภาพป่าไม้ถูกทำลายเป็นไร่เลื่อนลอยโดยเฉพาะในค้ำนจังหวัดเชียงรายและพะเยา ส่วนทางค้ำนจังหวัดลำปาง ยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ เพราะถูกทำลายน้อยกว่า

ประชาชนเป็นเผ่าเย้า มูเซอร์ และลีซอ มีทั้งสิ้น 1,182 คน ใน 163 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่ยึดมั่นในระเบียบประเพณี นับถือผีและนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ การศึกษาอยู่ในระดับต่ำมาก ผู้ที่อยู่ในวัยเรียนที่มีการศึกษาเพียง 45.3% และประชากรในวัยแรงงานที่รู้หนังสือมี 9.5% เท่านั้น การอนามัยสาธารณสุขโดยทั่วไปยังไม่ดี การดูแลรักษาพยาบาลยังไม่ทั่วถึง ทำให้มีปัญหาการคลอดจนด้านการโภชนาการและการขาดแคลนน้ำสะอาด

รายได้ของชาวเขา ที่อาศัยในพื้นที่ยังต่ำ อาชีพส่วนใหญ่ขึ้นกับการเกษตรกรรม แต่เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับแหล่งน้ำ และความอุดมสมบูรณ์ของดินทำให้ผลผลิตต่ำลงไปด้วย โดยเฉพาะข้าวที่ปลูกไม่เพียงพอต่อการบริโภค พืชหลักที่ปลูกรองลงมาได้แก่ ฝิ่น กาแฟ ถั่วแดง ฯลฯ รายได้โดยเฉลี่ยส่วนใหญ่มาจากปลูกฝิ่น คือประมาณ 61.8% ของรายได้ทั้งหมด

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นว่า พื้นที่ในความรับผิดชอบของโครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว ทั้งสามเขตนั้นเป็นที่สูงที่มีประชาชนอาศัยอยู่หลายเผ่า มีความเป็นอยู่อย่างโดดเดี่ยว มีความเชื่อในภูตผีวิญญาณและยึดมั่นในระเบียบประเพณี มีการศึกษาค่ำ อัตรากวของผู้ที่ไม่รู้หนังสือสูงมาก มีปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัยซึ่งเนื่องมาจากการบริการของรัฐเข้าไปไม่ทั่วถึง ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนมีรายได้น้อย อาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรม ปลูกข้าวนาค้ำและข้าวไร่ แต่ผลผลิตที่ได้รับต่ำมากไม่เพียงพอแก่การบริโภค และเนื่องจากภูมิประเทศเป็นที่สูงเหมาะแก่การปลูกฝิ่น ดังนั้น จึงมีชาวเขาจำนวนมากที่หาเลี้ยงชีพด้วยการปลูกฝิ่น ซึ่งเป็นพืชรายได้ให้สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับ การปลูกพืชอื่นๆ ทำให้มีการทำไร่เลื่อนลอย และมีการเคลื่อนย้ายไปเรื่อยๆ เพื่อหาพื้นที่ดินที่สมบูรณ์ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการบุกเบิกที่ป่าสงวน

ด้วยเหตุนี้ ทางรัฐบาลไทยจึงมีนโยบายที่จะเข้าไปพัฒนาชาวเขาเผ่าต่างๆ ในที่สูงเพื่อจะได้หยุดการเคลื่อนย้าย และให้มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งถาวร และให้ลดพื้นที่การปลูกฝิ่นลงโดยการส่งเสริมให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นทดแทนฝิ่น โดยได้มอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์กับองค์การ และหน่วยงานต่างๆ ที่ได้รับการช่วยเหลือจากต่างประเทศในการเข้าไปพัฒนาในพื้นที่ดังกล่าว โดยเฉพาะในพื้นที่ทั้งสามเขตนี ทางองค์การ Norwegian Church Aid (NCA) จากประเทศนอร์เว ได้ร่วมกับรัฐบาลไทยจัดทำเป็นโครงการพัฒนาขึ้น เรียกว่า "โครงการพัฒนาที่สูง ไทย-นอร์เว" (Thai-Norwegian Church Aid Highland Development Project) เข้าไปดำเนินการพัฒนาขึ้น โดยได้เริ่มลงมือตั้งแต่ พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา เป็นโครงการพัฒนา 5 ปี ซึ่งคาดว่าจะเสร็จสิ้นในปี พ.ศ. 2532